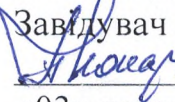

ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра економіки та міжнародних економічних відносин

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

 Петро МАКАРЕНКО

«03» вересня 2024 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
(обов'язкова навчальна дисципліна)

Стратегічне планування розвитку територій

Освітньо-професійна програма Економіка місцевого розвитку
спеціальність 051 Економіка
галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки
освітній ступінь Магістр
Навчально-науковий інститут економіки, управління, права та
інформаційних технологій

Полтава
2024-2025 н.р.

Робоча програма навчальної дисципліни «Стратегічне планування розвитку територій» для здобувачів вищої освіти за освітньо-професійною програмою Економіка місцевого розвитку спеціальності 051 Економіка

Мова викладання: державна

Розробник: Медвідь Вікторія, професор кафедри економіки та міжнародних економічних відносин, д.е.н., професор

3 вересня 2024 року

Вікторія МЕДВІДЬ

Схвалено на засіданні кафедри економіки та міжнародних економічних відносин, протокол від 03 вересня 2024 року № 1

Погоджено гарантом освітньої програми Економіка місцевого розвитку

03 вересня 2024 року

Вікторія МЕДВІДЬ

Схвалено головою ради з якості вищої освіти спеціальності 051 Економіка протокол від 3 вересня 2024 року № 1

Ольга ДИВНИЧ

1. Опис навчальної дисципліни

Елементи характеристики	Денна форма навчання
Загальна кількість годин	105
Кількість кредитів	3,5
Місце в індивідуальному навчальному плані здобувача вищої освіти	обов'язкова
Рік навчання (шифр курсу)	1/ 051Екон_мд_2024 (ЕМР)
Семестр	1
Лекції (годин)	18
Практичні (годин)	18
Самостійна робота (годин)	69
Форма семестрового контролю	екзамен

2. Мета вивчення навчальної дисципліни

Головна мета вивчення цієї дисципліни полягає у формуванні у студентів базових знань з методології стратегічного планування економічного розвитку територій, необхідних для прийняття ефективних управлінських рішень у подальшій професійній діяльності.

3. Передумови для вивчення навчальної дисципліни

Відсутні.

4. Компетентності:

загальні:

ЗК 1. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК 2. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу

ЗК 5. Здатність працювати в команді.

ЗК 9. Здатність обґрунтувати дії та рішення щодо місцевого розвитку в мінливому економічному середовищі.

спеціальні (фахові):

СК 1. Здатність застосовувати науковий, аналітичний, методичний інструментарій для обґрунтування стратегії розвитку економічних суб'єктів та пов'язаних з цим управлінських рішень

СК 5. Здатність визначати ключові тренди соціально-економічного та людського розвитку.

СК 11. Здатність планувати і розробляти проєкти та прогнозні сценарії у сфері економічного розвитку території та здійснювати їх інформаційне, методичне, програмне, матеріальне, фінансове та кадрове забезпечення

5. Результати навчання

ПРН 9. Приймати ефективні рішення за невизначених умов і вимог, що потребують застосування нових підходів, методів та інструментарію соціально-економічних досліджень.

ПРН 11. Визначати та критично оцінювати стан та тенденції соціально-економічного розвитку, формувати та аналізувати моделі економічних систем та процесів.

ПРН 12. Обґрунтовувати управлінські рішення щодо ефективного розвитку суб'єктів господарювання, враховуючи цілі, ресурси, обмеження та ризики.

ПРН 13. Оцінювати можливі ризики, соціально-економічні наслідки управлінських рішень.

ПРН 14. Розробляти сценарії і стратегії розвитку соціально-економічних систем в умовах глобалізації.

Співвідношення програмних результатів навчання із очікуваними результатами навчання

Програмний результат навчання (визначений освітньою програмою)	Очікувані результати навчання навчальної дисципліни
ПРН 9. Приймати ефективні рішення за невизначених умов і вимог, що потребують застосування нових підходів, методів та інструментарію соціально-економічних досліджень.	Вміти приймати ефективні рішення в умовах, що потребують нових підходів, зокрема щодо планування розвитку територій. Знати нові методи та інструментарій соціально-економічних досліджень, необхідних для розробки Планів відновлення територіальних громад. Здатний аналізувати ситуації з високою невизначеністю та пропонувати креативні рішення. Вміти застосовувати інноваційні підходи для прогнозування та програмування місцевого економічного розвитку.
ПРН 11. Визначати та критично оцінювати стан та тенденції соціально-економічного розвитку, формувати та аналізувати моделі економічних систем та процесів.	Знати методи соціально-економічного аналізу для оцінки стану територіальної громади. Вміти визначати та критично оцінювати тенденції соціально-економічного розвитку. Здатний формувати та аналізувати моделі економічних систем, що функціонують в громаді. Вміти використовувати отримані дані для прийняття обґрунтованих управлінських рішень.
ПРН 12. Обґрунтовувати управлінські рішення щодо ефективного розвитку суб'єктів господарювання, враховуючи цілі, ресурси, обмеження та ризики.	Вміти обґрунтовувати управлінські рішення, враховуючи цілі, ресурси, обмеження та ризики. Знати методологію визначення пріоритетів стратегічного розвитку. Здатний враховувати організаційне забезпечення процесу планування при прийнятті рішень. Вміти розробляти стратегії для ефективного функціонування суб'єктів господарювання.
ПРН 13. Оцінювати можливі ризики, соціально-економічні наслідки управлінських рішень.	Знати основні види ризиків, що можуть виникнути в процесі стратегічного планування, включаючи екологічні. Вміти оцінювати можливі соціально-економічні наслідки, наприклад, від впровадження нових програм. Здатний прогнозувати вплив рішень на розвиток громади та її добробут. Вміти розробляти заходи для мінімізації негативних наслідків.
ПРН 14. Розробляти сценарії і стратегії розвитку соціально-економічних систем в умовах глобалізації.	Вміти розробляти сценарії та стратегії розвитку соціально-економічних систем. Знати принципи узгодженості положень стратегій розвитку. Здатний застосовувати систему моніторингу та оцінки для коригування стратегій. Вміти створювати стратегічні документи, що відповідають умовам глобалізації.

6. Методи навчання і викладання

1. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності:

словесні методи: лекція, розповідь-пояснення; бесіда;

наочні методи: ілюстрування; демонстрування;

практичні методи: *робота з навчально-методичною літературою: конспектування, тезування, анотування, підготовка реферату/доповіді;*

2. Методи стимулювання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності

методи формування пізнавальних інтересів: *створення ситуації інтересу та новизни навчального матеріалу; метод використання життєвого досвіду; навчальні дискусії для вирішення проблемної ситуації.*

3. Інноваційні та інтерактивні методи навчання:

інтерактивні методи: *дискусії, диспути, проектування професійних ситуацій, «Мозковий штурм».*

комп'ютерні і мультимедійні методи: *використання мультимедійних презентацій; дистанційне навчання.*

4. Методи контролю і самоконтролю за ефективністю навчально-пізнавальної діяльності:

методи усного контролю: *опитування, бесіда, доповідь;*

методи письмового контролю: *самостійна робота, творче завдання, розв'язування тестів.*

методи самоконтролю: *самостійний пошук помилок; самооцінювання; самоаналіз.*

7. Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Стратегічний підхід до планування розвитку територій: передумови, переваги, сутність та визначення базових понять.

Тема 2. Організаційне забезпечення процесу стратегічного планування.

Тема 3. Соціально-економічний аналіз у процесі стратегічного планування.

Тема 4. Методологія визначення пріоритетів стратегічного розвитку територій.

Тема 5. Узгодженість положень Стратегії розвитку територіальної громади

Тема 6. Система моніторингу та оцінки в стратегічному плануванні.

Тема 7. Організаційне забезпечення процесу розробки Планів відновлення територіальних громад

Тема 8. Екологічне оцінювання в стратегічному плануванні.

Тема 9. Прогнозування та програмування місцевого економічного розвитку.

Структура (тематичний план) навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин			
	Денна форма 051Екон_мд_2024 (ЕМР)			
	усього	у тому числі		
		л	п	с.р.
Тема 1. Стратегічний підхід до планування розвитку територій: передумови, переваги, сутність та визначення базових понять.	12	2	2	8
Тема 2. Організаційне забезпечення процесу стратегічного планування.	11	2	2	7
Тема 3. Соціально-економічний аналіз у процесі стратегічного планування.	12	2	2	8
Тема 4. Методологія визначення пріоритетів стратегічного розвитку територій.	12	2	2	8
Тема 5. Узгодженість положень Стратегії розвитку територіальної громади	12	2	2	8
Тема 6. Система моніторингу та оцінки в стратегічному плануванні.	10	2	2	6
Тема 7. Організаційне забезпечення процесу розробки Планів	12	2	2	8

відновлення територіальних громад				
Тема 8. Екологічне оцінювання в стратегічному плануванні.	12	2	2	8
Тема 9. Прогнозування та програмування місцевого економічного розвитку.	12	2	2	8
Усього годин	105	18	18	69

8. Теми практичних занять

Назви тем	Кількість годин
	денна форма 051Екон_мд_2024 (ЕМР)
Тема 1. Стратегічний підхід до планування розвитку територій: передумови, переваги, сутність та визначення базових понять.	2
Тема 2. Організаційне забезпечення процесу стратегічного планування.	2
Тема 3. Соціально-економічний аналіз у процесі стратегічного планування.	2
Тема 4. Методологія визначення пріоритетів стратегічного розвитку територій.	2
Тема 5. Узгодженість положень Стратегії розвитку територіальної громади	2
Тема 6. Система моніторингу та оцінки в стратегічному плануванні.	2
Тема 7. Організаційне забезпечення процесу розробки Планів відновлення територіальних громад	2
Тема 8. Екологічне оцінювання в стратегічному плануванні.	2
Тема 9. Прогнозування та програмування місцевого економічного розвитку.	2
Разом	18

9. Теми самостійної роботи

Назви тем	Кількість годин
	денна форма 051Екон_мд_2024 (ЕМР)
Тема 1. Стратегічний підхід до планування розвитку територій: передумови, переваги, сутність та визначення базових понять.	8
Тема 2. Організаційне забезпечення процесу стратегічного планування.	7
Тема 3. Соціально-економічний аналіз у процесі стратегічного планування.	8
Тема 4. Методологія визначення пріоритетів стратегічного розвитку територій.	8
Тема 5. Узгодженість положень Стратегії розвитку територіальної громади	8
Тема 6. Система моніторингу та оцінки в стратегічному плануванні.	6
Тема 7. Організаційне забезпечення процесу розробки Планів відновлення територіальних громад	8
Тема 8. Екологічне оцінювання в стратегічному плануванні.	8
Тема 9. Прогнозування та програмування місцевого економічного розвитку.	8
Разом	69

10. Індивідуальні завдання

Індивідуальна робота з дисципліни «Стратегічне планування розвитку територій» не передбачена.

11. Оцінювання результатів навчання

Результати навчання	Форми контролю результатів навчання
	Денна форма 051Екон_мд_2024 (ЕМР)
ПРН 9. Приймати ефективні рішення за невизначених умов і вимог, що потребують застосування нових підходів, методів та інструментарію соціально-економічних досліджень.	Тести, опитування, виконання завдань на практичних заняттях, виконання завдань самостійної роботи, екзамен
ПРН 11. Визначати та критично оцінювати стан та тенденції соціально-економічного розвитку, формувати та аналізувати моделі економічних систем та процесів.	Тести, опитування, виконання завдань на практичних заняттях, виконання завдань самостійної роботи, екзамен
ПРН 12. Обґрунтовувати управлінські рішення щодо ефективного розвитку суб'єктів господарювання, враховуючи цілі, ресурси, обмеження та ризики.	Тести, опитування, виконання завдань на практичних заняттях, виконання завдань самостійної роботи, екзамен
ПРН 13. Оцінювати можливі ризики, соціально-економічні наслідки управлінських рішень.	Тести, опитування, виконання завдань на практичних заняттях, виконання завдань самостійної роботи, екзамен
ПРН 14. Розробляти сценарії і стратегії розвитку соціально-економічних систем в умовах глобалізації.	Тести, опитування, виконання завдань на практичних заняттях, виконання завдань самостійної роботи, екзамен

Схема нарахування балів з навчальної дисципліни

Назва теми	Форми контролю результатів навчання здобувачів вищої освіти денної форми навчання				Разом
	Опитування (участь в дискусії)	Виконання вправ на практичних заняттях	Тести	Виконання завдань СР	
Тема 1. Стратегічний підхід до планування розвитку територій: передумови, переваги, сутність та визначення базових понять.	2	2	4	1	
Тема 2. Організаційне забезпечення процесу стратегічного планування.	2	2	4	1	

Тема 3. Соціально-економічний аналіз у процесі стратегічного планування.	2	2	4	1	
Тема 4. Методологія визначення пріоритетів стратегічного розвитку територій.	2	2	4	1	
Тема 5. Узгодженість положень Стратегії розвитку територіальної громади	2	2	4	1	
Тема 6. Система моніторингу та оцінки в стратегічному плануванні.	2	2	4	1	
Тема 7. Організаційне забезпечення процесу розробки Планів відновлення територіальних громад	2	2	4		
Тема 8. Екологічне оцінювання в стратегічному плануванні.	2	2	4	1	
Тема 9. Прогнозування та програмування місцевого економічного розвитку	2	2	4	1	
Екзамен	20				20
Разом	18	18	36	8	80
Разом					100

Форми, шкала та критерії оцінювання результатів навчання при проведенні поточного контролю успішності здобувачів вищої освіти:

- виконання вправ на практичних заняттях:

Рівень опанування РН відповідної навчальної програми	Якісна оцінка відповідей, виконання завдань, поведінки здобувача	Кількість балів
Високий	Відповіді вірні, супроводжувалися практичними прикладами та власними роздумами з теми заняття. Висока активність на занятті.	2
Достатній	Відповіді в цілому вірні, але містять деякі помилки. Висока активність на занятті.	1,5
Середній	Відповіді містять ряд помилок, що характеризують знання здобувача як середні. Висока активність на занятті.	1
Низький	Відповіді містять помилки, які є суттєвими, що здебільшого викликані недостатнім опануванням здобувача навчального матеріалу. Незначна активність або пасивна поведінка на занятті.	0,5
Незадовільний	Відповіді невірні. Пасивна поведінка на занятті.	0

- розв'язування тестів:

Рівень опанування РН відповідної навчальної програми	Кількість правильних відповідей на тестові завдання	Кількість балів
Високий	вірні понад 90% відповідей	4
Достатній	80-90% відповідей вірні	3,0
Середній	70-79% відповідей вірні	2,0
Низький	60-69% відповідей вірні	1,0
Незадовільний	Понад 40% відповідей невірні	0

- Опитування (участь в дискусії):

Рівень опанування	Якісна оцінка відповідей, поведінки здобувача	Кількість балів
Високий	Демонструє глибоке розуміння сутності та переваг стратегічного підходу до планування розвитку територій. Відповіді чіткі, обґрунтовані та містять приклади, що охоплюють усі теми — від соціально-економічного аналізу до екологічного оцінювання. Активно бере участь в обговоренні, пропонує оригінальні ідеї щодо узгодженості стратегій або прогнозування місцевого економічного розвитку. Ефективно працює в команді, проявляє лідерські якості, сприяючи досягненню спільної мети. Демонструє високий рівень комунікативних навичок: вміє слухати та аргументувати свою позицію. Виявляє ініціативу та креативність у вирішенні проблем, наприклад, при розробці планів відновлення територіальних громад.	2
Достатній	Розуміє основні принципи стратегічного планування. Відповіді здебільшого правильні, але можуть бути недостатньо обґрунтованими або потребувати уточнення. Бере участь в обговоренні, але не завжди проявляє активність. Працюючи в команді, може відчувати труднощі у взаємодії з іншими учасниками. Має базові комунікативні навички, але може відчувати деякі труднощі у спілкуванні. Виявляє старанність, але не завжди проявляє креативність у вирішенні завдань, пов'язаних із системою моніторингу та оцінки.	1,5
Середній	Має фрагментарні знання про стратегічне планування. Допускає помилки в трактуванні понять, особливо щодо організаційного забезпечення або методології визначення пріоритетів. Відповіді містять помилки та неточності, що потребують уточнення. Бере участь в обговоренні формально, не завжди розуміє суть питання. Працюючи в команді, може бути неефективним, може конфліктувати з іншими учасниками. Комунікативні навички розвинені слабо, відчуває труднощі у встановленні контакту. Не проявляє ініціативи та креативності.	1
Низький	Знання про стратегічне планування поверхневі та фрагментарні. Відповіді мають значні помилки, що унеможливають оцінювання. Уникає участі в обговоренні, не виявляє зацікавленості. Не може працювати в команді, порушує правила та етику поведінки. Комунікативні навички практично відсутні. Не здатний аналізувати ситуацію та приймати рішення.	0,5
Незадовільний	Не володіє базовими знаннями з дисципліни. Відповіді відсутні або повністю невірні. Відмовляється від участі в роботі, демонструє негативне ставлення до навчання. Не здатний до співпраці та комунікації. Не виявляє жодної зацікавленості до предмету.	0

-виконання завдань самостійної роботи:

Рівень опанування РН	Якісна оцінка відповідей, виконання завдань	Кількість балів
----------------------	---	-----------------

відповідної навчальної програми		
Високий	Відповіді вірні, супроводжувалися практичними прикладами та власними роздумами з теми заняття.	1
Достатній	Відповіді в цілому вірні, але містять деякі помилки.	0,7
Середній	Відповіді містять ряд помилок, що характеризують знання здобувача як середні.	0,5
Низький	Відповіді містять помилки, які є суттєвими, що здебільшого викликані недостатнім опануванням здобувача навчального матеріалу.	0,3
Незадовільний	Відповіді невірні.	0

-екзамен:

Рівень опанування РН відповідної навчальної програми	Якісна оцінка відповідей, виконання завдань	Кількість балів
Високий	Відповіді вірні, супроводжувалися практичними прикладами та власними роздумами з теми заняття.	18-20
Достатній	Відповіді в цілому вірні, але містять деякі помилки.	15-17
Середній	Відповіді містять ряд помилок, що характеризують знання здобувача як середні.	10-14
Низький	Відповіді містять помилки, які є суттєвими, що здебільшого викликані недостатнім опануванням здобувача навчального матеріалу.	5-9
Незадовільний	Відповіді невірні.	0-4

Форма проведення підсумкового контролю згідно робочого та навчального плану – **екзамен.**

12. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачено під час реалізації навчальної дисципліни

Мультимедійний проектор, мережа Wi-Fi, платформа MS Windows 10 Pro, Windows 10 Edu, Office 365 (10000 ліцензій для студентів), Internet-браузери, Електронна бібліотека ПДАУ, Електронний репозитарій ПДАУ

13. Політика навчальної дисципліни

1. Академічна доброчесність

Здобувач вищої освіти повинен дотримуватись Кодексу академічної доброчесності та Кодексу про етику викладача та здобувача вищої освіти Полтавського державного аграрного університету. Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає: самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей); посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації.

Документи, що стосуються академічної доброчесності, представлені на вкладці АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ Полтавського державного аграрного університету: <https://www.pdau.edu.ua/content/akademichna-dobrochesnist>

2. Академічна мобільність

Є можливість опанування даної навчальної дисципліни за програмами академічної мобільності (внутрішньої/міжнародної) за наявними укладеними угодами (договорами) між Університетом та закладом-партнером та/або індивідуальними запрошеннями. Визнання та перезарахування результатів такого навчання відбувається спеціально створеною комісією на підставі поданих здобувачем вищої освіти відповідних документів з використанням Європейської кредитно-трансферної системи. Організаційні процеси навчання за програмами академічної мобільності регламентуються Положенням про академічну мобільність учасників освітнього процесу в Полтавському державному аграрному університеті.

3. Неформальна/інформальна освіта

На здобувачів вищої освіти поширюється право про визнання результатів навчання, набутих у неформальній/інформальній освіті перед / під час опанування даної освітньої компоненти. Набуття відповідних результатів навчання можливе після успішного опанування курсів (з документальним підтвердженням) на різноманітних навчальних платформах, зокрема: Prometheus, Coursera, Edera тощо.

Особливості неформального/інформального навчання регламентовані Положенням про порядок визнання результатів навчання, здобутих у неформальній та інформальній освіті здобувачами вищої освіти Полтавського державного аграрного університету: <https://www.pdau.edu.ua/sites/default/files/node/5555/polozhennyaproporyadok22.pdf>

4. Дедлайни та перескладання

Здобувач вищої освіти зобов'язаний дотримуватись крайніх термінів (дата для аудиторних видів робіт або час в системі дистанційного навчання LMS Moodle), до яких має бути виконано певне завдання.

Виконання завдань з порушенням термінів без поважних причин оцінюється на нижчий на 25% бал. Перескладання поточного та підсумкового контролю відбуваються за наявності поважних причин з дозволу директорату.

14. Рекомендовані джерела інформації

Основні:

1. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 рр.: Постанова Кабінету Міністрів України від 05 серпня 2020 р. № 695 URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-derzhavnoyi-strategiyi-regionalnogo-rozvitku-na-20212027-t50820>.
2. Закон України "Про стратегічну екологічну оцінку": Відомості Верховної Ради (ВВР), 2018, № 16, ст.138. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2354-19#Text>
3. Наказ Міністерства розвитку громад, територій та інфраструктури України "Про утворення комісії для оцінки і віднесення територій до функціональних типів". URL: <http://surl.li/mxuet>
4. Перелік територіальних громад, що віднесені до територій відновлення за рішенням Комісії для оцінки і віднесення територій до функціональних типів. URL: <http://surl.li/kuhao>
5. Про Деякі питання розроблення Державної стратегії регіонального розвитку України і плану заходів з її реалізації та проведення моніторингу реалізації зазначених Стратегії і плану заходів: Постанова Кабінету Міністрів України від 04 серпня 2023 р. № 817 URL: <http://surl.li/jxkrd>
6. Закон України "Про засади державної регіональної політики" Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 13, ст. 90 . URL: <http://surl.li/mxuhz>
7. Методичні рекомендації щодо порядку розроблення, затвердження, реалізації, проведення моніторингу та оцінювання розвитку регіонів та територіальних громад: наказ Міністерства розвитку громад та територій від 21 грудня 2022 р. № 265. URL: <http://surl.li/kdiap>
8. Місцевий економічний розвиток у територіальних громадах: корисні поради та кращі практики: прісбн. для місцевої влади та бізнесу. URL: MER_2021_WEB.pdf
9. Місцевий економічний розвиток: моделі, ресурси та інструменти фінансування: практич. посіб. URL: <http://surl.li/mwukb>.

10. Місцевий економічний розвиток – шлях до процвітання громади : Посібник з основ теорії і практики МЕР / Джордж Едвард (Тед) Треллер, керівник авторського колективу / Перекл. з англ. – Федерація канадських муніципалітетів / Проект «Місцевий економічний розвиток міст України», 2014. 119 с.

Допоміжні:

1. Інструменти розвитку об'єднаних територіальних громад в умовах децентралізації влади / За заг. ред. доктора наук з державного управління, професора, Заслуженого юриста України В. М. Олуйка; Програма Ради Європи «Децентралізація і територіальна консолідація в Україні». – Київ: Ваіге, 2017. 432 с.

2. Берданова О. В., Вакуленко В. М., Валентюк І. В., Ткачук А. Ф. Стратегічне планування розвитку об'єднаної територіальної громади: навч. посіб. К, 2017. 121 с.

3. Ткачук А. Ф. Стратегічне планування у громаді (навчальний модуль). К. : ІКЦ «Легальний статус», 2016. 96 с.

Інформаційні ресурси:

1. Нормативно-правова база України URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/>

2. Портал «ПроРозвиток». URL: [Пророзвиток – Інструменти економічного розвитку територій \(prorozvytok.com\)](http://prorozvytok.com)

3. Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури України. URL: <https://mtu.gov.ua/>
План відновлення України. URL: <https://recovery.gov.ua/>